

OPRL – II.

Obsah

OBSAH OPRL

- Textová část

**viz 83 VYHLÁŠKA Ministerstva zemědělství
ze dne 18. března 1996 o zpracování oblastních plánů rozvoje lesů a
o vymezení hospodářských souborů**

paragraf 1

odstavec 5

A) Principy trvale udržitelného hospodaření v lesích

- Aby OPRL splnily očekávané požadavky je třeba les chápat jako ekosystém = les může trvale plnit požadované funkce pouze za optimálního využití ekologických zákonitostí
- To předpokládá:
- **změnu hierarchie hodnot ve prospěch veřejně prospěšných funkcí lesa** = stát má zájem na trvalém a vyrovnaném využívání lesa nejen jako obnovitelného zdroje, ale i zdroje veřejně prospěšných funkcí lesa
- vytvoření prostoru **pro uplatnění zpětných vazeb** v lesním ekosystému
- vycházet z **minimálního vkladu dodatekové energie**, tj. nákladů na hospodaření v lesích

- Na základě uvedených předpokladů musí obsahová náplň OPRL splňovat následující kritéria:
- **reprezentativnost stavu a rozvoje lesů na úrovni individuální diferenciaci přírodních podmínek** vyjádřenou biogeografickou regionalizací lesů ČR formou **PLO** → (vyhl. Mze ČR č. 83/96 Sb.)
- ekosystémové pojetí = uplatnění hospodářských opatření na základě **promítnutí typologických jednotek do rámcového a dlouhodobého plánování prostřednictvím HS** ve vazbě na **současné porostní typy** a funkční požadavky

- Z toho pak vychází vlastní **náplň metodiky OPRL**, má-li splnit uvedené požadavky a kritéria :
- **analýzy stavu lesu v jednotlivých PLO**, které vycházejí z podkladů průzkumů a rozborů (typologie lesů, ochrany lesů, funkčního zaměření lesů a globálního dopravního zpřístupnění včetně orientačního přehledu limitujících těžebně-dopravních technologií),
- syntézy promítnuté do **návrhu rámcových směrnic hospodaření, jako podkladu pro vyhotovení LHP a LHO včetně strategických dlouhodobých opatření** splňující požadavek trvale udržitelného rozvoje lesů na úrovni **principu předběžné opatrnosti** v souvislosti se scénářem globálních klimatických změn

B) Státní lesnická politika

- OPRL obsahují souhrnné údaje o stavu lesů a o potřebách plnění funkcí lesa jako veřejného zájmu včetně strategických doporučení o způsobech hospodaření v ekosystémovém pojetí
- Tyto materiály se stávají **významným podkladem v rozhodovacím procesu státní lesnické politiky**

- Zpracování OPRL nelze chápat jako jednorázovou záležitost, ale jako **trvalý proces**, prostřednictvím něhož lze uplatňovat lesnickou politiku a veřejný zájem státu
- Asi nikdo nebude pochybovat o tom, že uchování stabilních a zdravých lesů schopných plnit trvale a vyrovnaně celospolečenské funkce je **veřejným zájmem x realita!**

- Pro zabezpečení veřejného celospolečenského zájmu v lesích a z důvodů **stanovení možnosti finanční kompenzace v případech omezení produkční funkce** se jeví vyhotovení OPRL jako **„společenská objednávka“**
- Zpracování OPRL je odborně vysoce náročné a musí zabezpečit patřičnou:
  - **objektivitu**
  - **jednotnost zpracování**
  - **odbornost**
  - **správu dat**
  - **jejich aktualizaci**
  - **sledovat vývoj odpovídající vědeckým poznatkům**

C) Metodika vyhotovení OPRL

- Metodika je koncipovaná jako **otevřená**, tj. schopná reagovat na nové poznatky a potřeby, které vyplynou z jejich postupného vyhotovení

C.1 Časové parametry

- Zpracování OPRL je kontinuální proces, který musí navazovat harmonogram obnov LHP (LHO)
- **I. etapa** (1996 - 2002)
  - vlastních 41 OPRL bylo zpracováno v letech 1999 – 2001
- **II. etapa** – aktualizace údajů, správa dat, sledování trendů dodatky (oblastní typologický elaborát, pedologická mapa, kvantifikace funkcí lesa atd.) budou zpracovávány průběžně v souvislosti s harmonogramem obnov LHP (LHO)

C.2 Prostorové parametry

- OPRL se zpracovávají **pro rámec PLO**. Protože oblasti mají značnou plochu, lze OPRL z kapacitních důvodů zpracovat **pouze po částech v návaznosti na harmonogram obnov LHP (LHO)**
- Součástí údajů o prostorovém uspořádání jsou i:
  - základní údaje o organizaci lesního majetku dle podkladů LČR (k 1.1.1996)
  - základní údaje o administrativně správní příslušnosti k územním odborům MZe, MŽP a okresním úřadům

C.3 Analýzy PLO

- S využitím údajů LHP se zpracují **analýzy PLO na úrovni SLHP** včetně výhledů těžebních možností. Zásadním přínosem pro tvorbu hospodářských souborů (HS) jsou analýzy přírodních podmínek na úrovni cílových HS a porostních typů. Rozbory hospodaření z **dostupné LHE lesního majetku v LO**. Komentovat je třeba i nové **zalesnění nelesních půd a stav geograficky nepůvodních dřevin**. Stručný výtah z materiálů historického průzkumu.

Odborné členění OPRL – dle tématických skupin

C. 3. 1) Analýza přírodních poměrů vychází v plném rozsahu z **typologického průzkumu** včetně analytických šetření typologických ploch. Typologický průzkum lze považovat za **základ ekosystémového pojetí zpracování OPRL**.

- V rámci analýzy přírodních poměrů se šetří:
- **revize typologických ploch**, upřesnění charakteristik LT a jejich sjednocení v rámci LO
- **analýza stanovištních poměrů**
- podchycení dílčích **populací dřevin na regionální úrovni**, včetně návrhu **genových základů a semenných porostů**, stanovisko předběžné opatrnosti k globální změně klimatu
- **kompletace typologických zápisů a laboratorních rozborů** včetně jejich digitalizace
- **typologická mapa 1:10 000** (revidovaná na úrovni sjednocených charakteristik lesních typů), souběž digitalizace typologických map
- **mapa lesních vegetačních stupňů (LVS) 1:50 000**
- **přehled lesních typů za LO** (výměry v ha)
- **mapa cílového hospodářství** (potenciál produkčních podmínek),
- **tvorba HS a rámcových směrnic hospodaření** (spolupráce celého týmu podílejícího se na OPRL)

C.3.2) Ochrana lesa

- Předmětem ochrany lesa je **rozběr škodlivých činitelů** a především **ohrožení** škodlivými činiteli včetně imisí
- Výstupem je **návrh dlouhodobých opatření**, na vytypovaných ohrožených lokalitách pak včetně návrhu **vnější porostní prostorové úpravy**
- Ve spolupráci s typologem specialista spolupracuje na **rámcových směrnících hospodaření a dlouhodobých opatřeních rozvoje lesů na principu předběžné opatrnosti v souvislosti se změnami ekologických podmínek**

- **Průzkum ochrany lesů** se zaměřuje na šetření následujících škodlivých činitelů:
  - **Imisní poškození porostů** (plošný přehled pásem ohrožení imisemi, vývoj a rozsah exhalačních těžeb, současný zdravotní stav porostů)
  - **Abiotičtí činitelé** (vítr, sníh, námraza, sucho)
  - Poškození porostů **zvěří**
  - **Kalamitní škůdci** - podkorní a listožraví
  - **Ostatní škodliví činitelé** (hniloby, ost. hmyzí škůdci, požáry, škody rekreací, těžebně-dopravními technologiemi a pod.)
- Návrh dlouhodobých opatření ochrany lesa je obsažen především **v mapě dlouhodobých opatření ochrany lesa**

C.3.3) Funkce lesa

- Předmětem šetření funkcí lesa je podchycení funkčního potenciálu lesa a **přehled funkcí deklarováných veřejným zájmem** a prostřednictvím kategorizace lesů, **včetně výhledů požadavků** na plnění funkcí lesů
- Z přehledu stavu a vývoje funkcí vyplynou jejich **vzájemné překryvy** a **střety zájmů**. S tím souvisí rovněž požadavek na **podchycení priorit** a **hierarchie funkcí v LO**

- Předmětem šetření je potenciál:
- **produkční**
- **ekologicko-stabilizační**
- **vodní:** srážkotvorný a desukční
- **půdoochranný:** protierozní, extrémních stanovišť antropických a přirozených stanovišť
- **zdravotně-rekreační**

Funkce deklarované veřejným zájmem a kategorizací lesů:

- **ochranné lesy** (§ 7 zák. č.289/95 Sb.)
- **vodohospodářské a vodoochranné lesy**
- lesy deklarující zájmy **ochrany přírody a krajiny**
- lesy deklarující zájmy **zdravotně rekreační**
- lesy sloužící **lesnickému výzkumu a výuce**
- lesy deklarující **funkci bariérovou** (OLP, zasakovací pásy, krycí a protihlukové pásy podél objektů a linií, esteticky hodnotné porosty a lesy charakterizující krajinný ráz)
- lesy potřebné pro **zachování biodiverzity** (ochrana genofondu)
- lesy s deklarovanou funkcí **intenzivního chovu zvěře** (uznané obory a samostatné bažantnice)
- lesy v nichž jiný důležitý veřejný zájem vyžaduje odlišný způsob hospodaření (**např. armáda**)

C.3.4) Výhledy, priority a střety zájmů

- V návaznosti na územně plánovací dokumentaci a společenské požadavky (prostřednictvím orgánů státní správy a samosprávy) se dokumentují **výhledy investiční výstavby a záměrů činnosti v krajině**
- Na tomto podkladě se identifikují vzájemné překryvy deklarovaných funkcí lesů tak, aby byla umožněna **konfrontace střetů zájmů podle proklamovaných priorit jednotlivých funkcí lesa**

C.3.5) Zpřístupnění lesa

- Šetření LDS obsahuje následující výstupy:
- **a) Inventarizace odvozních cest** (v návaznosti na novou ČSN 73 6108)
- **b) Vymezení transportních segmentů** (základní jednotky pro optimalizaci LDS)
- **c) Návrh limitujících těžebně-dopravních technologií** na úrovni: transportní segment – hospodářský soubor (dle modelových technologií MACKŮ-POPELKA-SIMANOV, 1992)
- Aby nedošlo k nedorozumění, nejedná se o předpis vztažený na použití konkrétních technologií, ale na **parametry těchto technologií, zda vyhovují či nevyhovují daným přírodním podmínkám**

Ad a) Inventarizace odvozních cest dle ČSN 73 61 08

- **180 stránková norma platí pro projektování staveb a změn staveb křižovatek na dálnicích, silnicích, místních komunikacích a veřejně přístupných úcelových komunikacích a křížení pozemních komunikací**
- **Hlavním cílem je vytváření bezpečnějších podmínek pro dopravu na pozemních komunikacích a uplatnění nových technických poznatků při projektování křižovatek a křížení na pozemních komunikacích**

- **Účelová komunikace** je v ČR podle § 7 Zákona o pozemních komunikacích (13/1997 Sb.) označení pro kategorii pozemních komunikací, které slouží:
  - **ke spojení jednotlivých nemovitostí pro potřeby vlastníků těchto nemovitostí**
  - **ke spojení těchto nemovitostí s ostatními pozemními komunikacemi**
  - **k obhospodařování zemědělských a lesních pozemků**

Tab. 8.3.1: Kategorie lesní cesty

Čís.kód	Popis
100	<u>Lesní cesty 1. Třídy - 1L</u> : odvozní cesty umožňující svým prostorovým uspořádáním a technickou vybaveností celoroční odvoz návrhovým vozidlem. Cesty jsou vždy opatřeny vozovkou z různých stavebních materiálů, volná šířka cesty min. 4,0 m. Maximální podélný sklon nivelety cesty je 10 %, v extrémních horských polohách 12 %.
200	<u>Lesní cesty 2. třídy - 2L₁</u> : odvozní cesty se sezónním až trvalým provozem, jsou opatřeny jednoduchou vozovkou s prašným povrchem, případně provozním zpevněním.
300	<u>Lesní cesty 2. třídy - 2L₂</u> : odvozní cesty se sezónním provozem, nezpevněné. Vyskytují se pouze na únosných podložích.
400	<u>Lesní cesty 3. třídy - 3L</u> : vyvážecí a přibližovací cesty sjízdné pro traktory, speciální vyvážecí a přibližovací prostředky. Minimální volná šířka cesty 3,0 m. Povrch může být opatřen provozním zpevněním, částečným provozním zpevněním nebo bez zpevnění. Technická vybavenost omezená jen na zpevnění povrchu, zlepšení podloží a na nutné odvodnění.
500	<u>Lesní cesty 4. třídy - 4L</u> – minimální šířka koruny 1,5 m, bez technické vybavenosti.

Tab. 8.3.2: Charakteristiky lesních cest

druh	třída	provozní způsobilost	min. šířka koruny	max. spád	min. R	druh povrchu	účel a použití	poznámka
			m	%	m			
odvozní cesty	1L	trvalá	4,0	10-12	15	Bezprašná vozovka (živičná, betonová, kalená)	Celoroční provoz při odvozu návrhovým vozidlem dle ČSN 73 61 08	Tech. Vybavenost dle ČSN 73 61 08
	2L 1	Sezónní až trvalá	3,5	10-12	15	Jednoduchá vozovka s prašným povrchem nebo provozní zpevnění	Sezónní odvoz dříví pro nárhové vozidlo dle ČSN 73 61 08	- „ -
	2L2	Sezónní	3,5	8-10	15	Na únosných podložích zemní, bez provozního zpevnění	Sezónní odvoz dříví	Nezbytná technická vybavenost
Přibliž. cesty a linky	3L	Sezónní	3,0	8-10	15	Zemní, může být i částečné provozní zpevnění	Přibližování traktory vyvážením vyvážecími soupravami	Omezená technická vybavenost
	4L		1,5		-	Zemní, bez odhumusování	Přibližování traktory, koněm	Bez technické vybavenosti

Ad b) Vymezení transportních segmentů (TS)

- Modely dopravního zpřístupnění jsou vázány na typy transportních segmentů, které jsou **vymezeny terénní konfigurací, tokem dřevní hmoty a typem (strategií) zpřístupnění lesa**
- **TS je soubor porostů:**
- **které převážně gravitují na jednu hlavní odvozní cestu**
- **dříví se soustřeďuje k jednomu nebo více odvozním místům**
- Transportní segment má **přírozené hranice na gravitačních předělech** (hřebenech, vodotečích, okrajích lesa), nebo **umělé** (odvozní i veřejné cesty, železniční tratě, rozdělovací síť)
- **Je modelovou jednotkou pro optimalizaci lesní dopravní sítě**

Příklady TS (značí se TS 0 ....TS E)

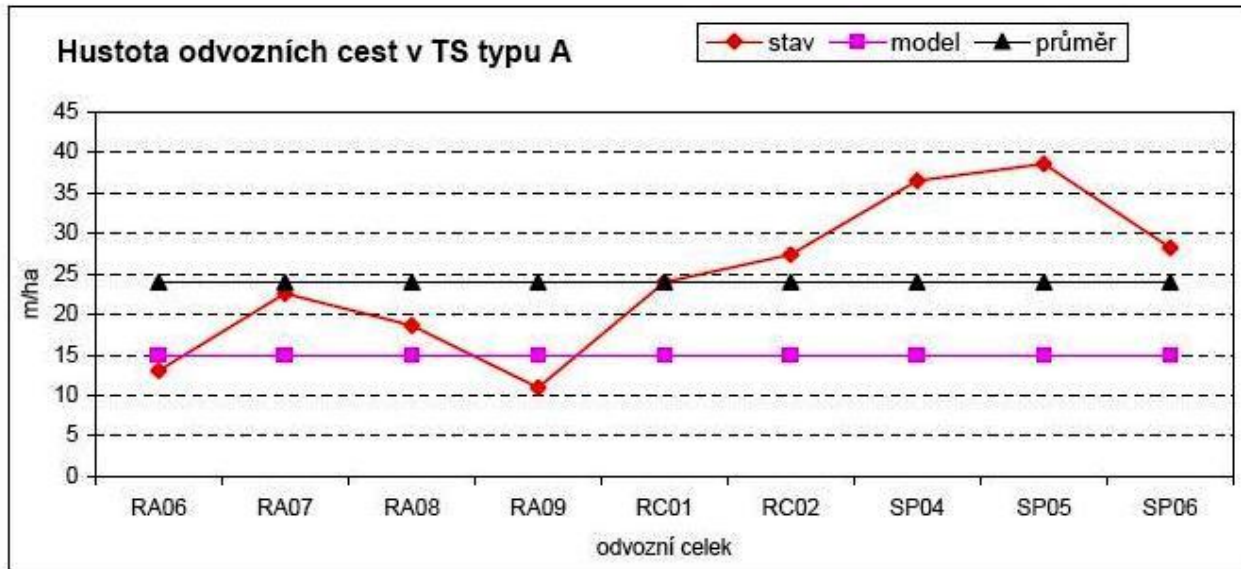
- **Typ TS 0**: Oblast bez odvozních cest procházejících lesem, dříví gravituje k cestám jdoucím mimo les. Tyto cesty se do modelové hustoty nezapočítávají, i když slouží lesnímu provozu a jsou i vlastní
- **Typ TS A**: Roviny a náhorní plošiny s minimem omezujících vnějším vlivů ($hA \geq 15 \text{ m} \cdot \text{ha}^{-1}$)
- **Typ TS C**: Odvozní síť na pahorkatinách a nižších horských polohách s cestní sítí po hřebenech a v údolních polohách, jednostranně i oboustranně gravitující hmota ($hC \geq 22,5 \text{ m} \cdot \text{ha}^{-1}$)
- **Typ TS E**: Odvozní síť v pahorkatinách a horách s členitými a dlouhými svahy s kombinací etážových a údolních cest, obtížné terénní podmínky a vnější omezení ($hE \geq 27,5 \text{ m} \cdot \text{ha}^{-1}$)

- Při vymezení modelových typů transportních segmentů (TS) se po zkušenostech bere v úvahu i **vazba na rozdělení lesa**
- Metodika vymezuje celkem **6 typů TS podle konfigurace terénu, gravitace dřevní hmoty a hustoty odvozních cest v $m \cdot ha^{-1}$ (15 - 25 a více)**
- Výstupem je tabulka **Porovnání modelových a skutečných hustot odvozních cest**
- Bez těchto metodických kroků se nelze k úrovni zpřístupnění lesa **vyjádřit**

TS A 39,3 %

OC	RA06	RA07	RA08	RA09	RC01	RC02	SP04	SP05	SP06
stav	13,07	22,59	18,63	10,97	23,97	27,38	36,5	38,62	28,24
model	15,00	15,00	15,00	15,00	15,00	15,00	15,00	15,00	15,00
průměr	23,97	23,97	23,97	23,97	23,97	23,97	23,97	23,97	23,97

OC =
Odvozní
celek

TS	DEL CEST (m)	plocha (ha)	m/ha	% plochy
A	112501,8	4693,5	23,97	39,3
C	102803,3	6581,0	15,62	54,9
E	19188,5	696,1	27,56	5,8
celkem	234493,6	11970,6	19,59	100

Ad c) Modelové těžebně-dopravní technologie

- Jsou odvozeny z **Terénní klasifikace (Macků-Popelka-Simanov, 1992)** vymezující **limitující těžební technologie**, které vycházejí z **minimálního poškození lesního ekosystému**. Princip technologické typizace se opírá o ekosystémového pojetí
- Tuto terénní a technologickou klasifikaci využívá OPRL jako deduktivní metody v návaznosti na vypracování návrhu optimalizace lesní dopravní sítě, a **při optimalizaci zpřístupnění lesa (porostního nitra)** v konkrétním transportním segmentu
- Na úrovni hospodářského souboru v rámci transportního segmentu však terénní klasifikace mimo jiné **umožňuje i vytvoření srovnávací platformy pro vyčíslení nákladů pěstební a těžební činnosti**

Terénní klasifikace (Macků-Popelka-Simanov, 1992)

Terénní typy

Terénní typ	Terénní skupina	Sklon	Zákl. vlastnosti	Charakteristika zemin a terénu	Výskyt na souborech lesních typů
		%			
11	A	do 8	únosný	soudržné i nesoudržné zeminy, lehce a středně těžitelné; povrch bez větších terénních překážek	I, H, D, L, U, V, O, P, Q (S, K)
12		9 - 15			
13		16 - 22			
14	B	26 - 40			M, K, S, B, (X, Z, N, C, F, A)
15	C	nad 40			
21	D	do 8	neúnosný	rašeliny a silně zamokřené až zabahněné půdy	T, G, R (L, U, V, O, P, Q)
22		9 - 15			
23		16 - 22		sutě a sesuvné půdy	J, Y (D)
24		26 - 40			
25		nad 40			
31	E	do 8	terénní překážky	soudržné, středně a těžce těžitelné zeminy; terénní překážky znemožňující pohyb traktoru	X, Z, N, C, F, A (J, Y)
32		9 - 15			
33		16 - 22			
34		26 - 40			
35		nad 40			

D) Návrh směrnic hospodaření

- OPRL zde obsahuje základní hospodářská doporučení dle HS:
- **tvorbu hospodářských souborů** (struktura cílových HS dle uskupení lesních typů, analýzu základních porostních typů v LO a strukturu současných hospodářských souborů),
- **základní hospodářská doporučení pro HS** (*cílová druhová skladba, minimální podíl melioračních a zpevňujících dřevin včetně návrhu na snížení jejich podílu na kalamitních plochách a na využití geograficky nepůvodních dřevin, hospodářský způsob, obmýtí, obnovní doba a počátek obnovy*) a další doporučení

E) Organizace prací, vazba na SSL a předávání výstupů OPRL

- Personální obsazení tvoří **garant, který za danou LO permanentně odpovídá a operativně koordinuje práce** na vyhotovení a aktualizaci OPRL. Příslušný garant má k dispozici **skupinu specialistů** (typolog, ochranář, dopravář). Velikostí LO a náročnosti musí odpovídat kapacita specialistů, resp. všestranně využitelných zkušených zařizovatelů, neboť spektrum šetření se vzájemně překrývá a **nelze striktně úzce oddělit jednotlivé náplně prací**

- Nejvyšší orgán SSL, tj. **Mze ČR** dle zpracovaného harmonogramu **vyvolá**:
- **základní šetření** (obsah předběžné zprávy: popis LO, majetkové poměry, analýza databáze LHP v LO, podklady LHE, kategorizace lesů, projekt plánovaných prací rozborů a průzkumů, harmonogram prací)
- **dílčí závěrečné šetření zpravidla podle bývalých LHC** (obsah předběžné zprávy: údaje o zpracovateli, změny ze základního šetření, základní údaje o LO, přehled potenciálních a deklarováných funkcí včetně případných střetů zájmů, přehled tvorby HS a přehled rámcových směrnic hospodaření včetně základních hospodářských doporučení)
- **závěrečné šetření za LO** (předkládá se elaborát OPRL za LO)

- <http://lesprace.silvarium.cz/content/view/628/80/>
- <http://lesprace.silvarium.cz/content/view/478/>
- <http://gis.kr-kralovehradecky.cz/>
- [http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/MZPMSFGROA25](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/MZPMSFGROA25)
- http://oryx.mendelu.cz/honza/hul1/index.php?option=com_content&task=view&id=83&Itemid=102
- <http://www.uhul.cz/oprl/>
- <http://nahlizenidokn.cuzk.cz/>
- <http://www.uhul.cz/idc/poskytdat/priloha1.php?nadpis=Naklady%20na%20poskytnuti%20dat%20hospodarske%20upravy%20lesu%20z%20IDC%20UHUL>